

Юринець Ю. Л.,
професор кафедри
конституційного і адміністративного права, д.ю.н., доцент
Черкавська Н.Р.
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний Авіаційний університет

ВИБОРЧЕ ПРАВО ЯК ЗАСІБ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

На сьогоднішній день система виборчого права України перебуває на стадії глибокого реформування, яке спричинене необхідністю зміни адміністративно-правового забезпечення реалізації виборчих прав громадян. Виборче право, як система правових норм, регулює ті суспільні відносини, що пов'язані з виборами органів держави й місцевого самоврядування. Саме ці відносини зазвичай вважаються предметом виборчого права, в яких прямо чи опосередковано беруть участь громадяни.

Для кращого розуміння самого виборчого права необхідно насамперед дослідити його природу та соціальну обумовленість, які у науці конституційного права представлені цілою низкою концепцій. Найбільш детально та точно сутність виборчих прав громадян у своїй теорії викладав М. С. Матейкович, який стверджує, що виборчі права громадян, як найважливіший та невід'ємний елемент у механізмі народовладдя, являють собою колективну реалізацію громадянами права обирати і бути обраними до органів державної влади, тобто реалізацію права на владу, яка належить народу. Результатом такої реалізації є обрання представників народу (або одного представника на виборну посаду), яке є владним рішенням, обов'язковим для всіх суб'єктів права, включаючи сам народ, рішення якого може не збігатися з волею кожного його члена [1, 88-89].

Реалізація конституційних прав громадян брати участь у виборах та референдумах є найбільш впливовими формами здійснення безпосередньої демократії в Україні, бо серед інших результати волевиявлення населення саме через ці форми мають практичні наслідки, які полягають в обов'язковому виконанні органами влади України волі громадян. Але у сфері реалізації зазначених прав громадян існує безліч проблем, які спричинені насамперед постійними, безсистемними та невваженими змінами Конституції України і чинного законодавства України в сфері регулювання виборів і референдумів. Оскільки українське виборче законодавство не відповідає вимогам суспільства, то необхідним є не лише його зміна, а й прийняття та затвердження нового єдиного закону про вибори -

Виборчого кодексу. У ньому необхідно передбачити процедуру регламентації прибутків та видатків депутатів та членів їх сімей, установити суворі вимоги до ведення передвиборної агітації, жорсткі санкції за порушення вимог виборчого законодавства. Проте найголовнішою перешкодою на шляху до прийняття Виробничого кодексу виступає конфлікт інтересів різних політичних партій, кожна із яких хоче переписати виборче законодавство «під себе», а пошук компромісу з кожним разом все більше загострює ситуацію.

Б. Райковський і М. Рибачук доводять, що ідеальної демократичної процедури реалізації виборчого права не існує. Адже, як уже зазначалось вище, при обранні виборчої системи вирішальну роль відіграє співвідношення пріоритетів: якщо головною метою є формування стабільного ефективного уряду, перевага віддається мажоритарній системі; якщо ж робиться акцент на адекватному представництві в парламенті інтересів різних груп населення, – пропорційній. Значною мірою це залежить від характеру взаємин законодавчої та виконавчої влади. У тому випадку, коли уряд формується парламентом, важливе значення має формування в парламенті стійкої більшості. Таким чином, можна сказати, що одним із найважливіших чинників, які впливають на вибір виборчої системи, є функції, виконувані представницьким органом [3].

Значну роль у процесі забезпечення реалізації виборчих прав громадян України, а також у реалізації правозахисних функцій відіграють виборчі комісії. І. Тимошенко стверджує: «Створення умов для використання громадянами наявних у них юридичних можливостей обирати та бути обраними до органів державної та муніципальної влади, брати участь у здійсненні інших виборчих процедур та дій, а також для досягнення відповідного результату є основним завданням системи виборчих комісій. Проте виборчі кампанії останніх років засвідчили необхідність перегляду підходів до формування та функціонування виборчих комісій і форм підготовки та навчання їх членів, які існують сьогодні, оскільки чинні порядки вже не здатні досягти тих результатів, яких очікують від них як українські виборці, так і держава» [2].

Отже, хоча виборче право у закріпленому законодавством України вигляді в цілому відповідає міжнародно-правовим стандартам, існують дуже серйозні проблеми з його реалізацією [4]. Як засвідчує практика, воно часто порушується через дії самих суб'єктів виборчого процесу, органів державної влади чи навіть через тлумачення компетентним органом виборчого

законодавства, яке саме по собі за формою може відповідати міжнародним нормам.

Література

1. Матейкович, М. С. Избирательное право и избирательный процесс [Текст] : учеб. пособие / М. С. Матейкович. – М. : Норма : Инфра-М, 2010. – 158 с.
2. Тимошенко І. В. Виборчі комісії як суб'єкти реалізації правозахисної функції / І. В. Тимошенко // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2013. – №3(27). – С.40–43.
3. Чайковський Б. С. Сучасні моделі виборчих систем: проблеми теорії і практики / Б. С. Чайковський, М. Ф. Рибачук // Вісник Центральної виборчої комісії. – №1(15). – 2009. – С. 44–52.
4. Юринець Ю.Л. Конституційне право України Навчальний посібник // Ю.Л. Юринець. – Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 368 с.